

Pravni fakultet Osijek
Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

PROJEKT POAM

RADIONICA VODIČ DOBRE PRAKSE

Pravni fakultet Osijek
Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Zaštita majki koje su protupravno odvele dijete:
ispreplitanje obiteljskog nasilja i roditeljske otmice djeteta

Voditelji radionice: prof.dr.sc. Mirela Župan, doc.dr.sc.
Marin Mrčela, Martina Drventić, Iva Ižaković

email: mzupan@pravos.hr

Mrežna stranica: <https://www.pravos.unios.hr/poam-projekt>

Projekt financira Europska komisija u okviru Programa za prava, jednakost i državljanstvo (2014. – 2020.)

POAM

- Projekt POAM istražuje moguće ili ponavljajuće obiteljsko nasilje nad majkama koje su protupravno odvele dijete preko granice. Projekt je usmjeren na prevenciju i suzbijanje rodno zasnovanog nasilja i nasilja nad djecom u kontekstu protupravne međunarodne roditeljske otmice djece.
- Uredba (EU) br. 606/2013 o uzajamnom priznavanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima i Direktiva 2011/99/EU o europskom nalogu za zaštitu
- Zajednički istraživački projekt: projektni partneri – Ujedinjeno Kraljevstvo, Njemačka, Italija i Hrvatska
- Program za prava, jednakost i državljanstvo 2014. – 2020.
- Projekt je započeo 1. siječnja 2019. godine

U više od 73% predmeta roditeljske otmice otmicu je počinila majka

Nasilje u obitelji učestala je pojava

Iznimka od hitnog povratka djeteta: članak 13. st. 1. b) Haške konvencije iz 1980. – „ozbiljna opasnost“

Pravna praznina: zaštita majke u slučaju njezina povratka s djetetom

“ispreplitanje”

Pregled

Prva sesija

- a. Pravni okvir relevantan za roditeljsku otmicu djece
- b. Važna pitanja
- c. Zaštitne mjere u postupku povratka: prethodna razmatranja

Druga sesija

- a. Zaštitne mjere dostupne žrtvama obiteljskog nasilja sukladno nacionalnom pravu
- b. Direktiva 2011/99/EU o europskom nalogu za zaštitu
- c. Uredba (EU) br. 606/2013 o uzajamnom priznavanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima
- d. Mogući ishodi
- e. Analiza predmeta – perspektiva hrvatske prakse: nadležnost temeljena na članku 11. Haške konvencije o mjerama dječje zaštite iz 1996.

Prva sesija:

Pravni okvir, važna pitanja,
prethodna razmatranja

1a. Pravni okvir relevantan za roditeljsku otmicu djece

❖ Haška konvencija o
građanskopravnim aspektima
međunarodne otmice djece iz 1980.
(Haška konvencija iz 1980.)

❖ Uredba Vijeća (EZ) br. 2001/2003 o
nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih
odluka u bračnim sporovima i u stvarima
povezanim s roditeljskom odgovornošću
(Brussels IIbis)

- **Cilj:** doprinijeti rješenju problema prekogranične roditeljske otmice djece osiguravajući hitan povratak djeteta u državu njegovog uobičajenog boravišta gdje bi se odlučivalo o pitanjima vezanim za roditeljsku odgovornost ili kontakte
- **Temeljna pretpostavka:** protupravno prekogranično odvođenje ili zadržavanje djeteta općenito je suprotno njegovom najboljem interesu
- **Iznimka od hitnog povratka djeteta:** opravdano samo u iznimnim okolnostima (članci 12. st. 2., 13. i 20. Haške konvencije iz 1980.), uključujući i slučajeve „kada postoji ozbiljna opasnost da bi povratak izložio dijete fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način doveo dijete u nepovoljan položaj“ („ozbiljna opasnost“ – članak 13. st. 1. b) Haške konvencije iz 1980.)
- **Uredba Brussels IIbis:** jača načelo hitnog povratka djeteta

1b. Važna pitanja

❖ Primarni skrbnik – majka koja je protupravno odvela dijete

- Ranjivost majke koja u postupku povodom zahtjeva za povratak djeteta navodi obiteljsko nasilje kao povod otmici: npr.:
 - Rizik od sekundarne viktimizacije po povratku u državu uobičajenog boravišta;
 - Nedostatak financijske i emocionalne potpore u državi uobičajenog boravišta;
 - Moguća financijska ovisnost o ostavljenom roditelju nakon povratka;
 - Nedostatak vjerodostojnosti kao svjedoka ako ne prijavi obiteljsko nasilje prije otmice;
 - Izloženost „parničenju u cilju zastrašivanja“ pri čemu ostavljeni otac postupak povratka djeteta primarno koristi kao sredstvo daljnjeg uznemiravanja majke, a ne kao sredstvo koje će osigurati povratak djeteta.

1b. Važna pitanja

❖ Sigurnost majke nakon povratka

- Formulacija članka 13. st. 1. b) Haške konvencije iz 1980. – situacija u kojoj se nalazi dijete je središte i fokus postupanja
- Sigurnost majke nakon povratka ne uzima se u obzir, niti prema Haškoj konvenciji iz 1980. niti Uredbi Brussels IIbis
- Unatoč tome, Haška konferencija u nekoliko navrata prepoznaje da zaštita djeteta ponekad zahtijeva i zaštitu roditelja koji je u njegovoj pratnji

❖ Sukob između sumarnog postupka povratka djeteta koji propisuje Haška konvencija iz 1980. i shvaćanja o potrebi zaštite majke koja je protupravno prekogranično odvela dijete

- Značaj vremenskog okvira u kojemu treba odgovoriti na glavnu dvojbu o prikladnosti i ovršnosti mjere zaštite

1b. Važna pitanja

- ❖ Ozbiljna opasnost i obiteljsko nasilje: opasnost za majku nasuprot opasnosti za dijete
 - Obiteljsko nasilje može imati više oblika - nije ograničeno na fizičko nasilje već može obuhvatiti i psihičko ili emocionalno zlostavljanje.
 - Dijete kao svjedok obiteljskog nasilja: obiteljsko nasilje usmjereno prema roditelju može ozbiljno naštetiti djetetu koje mu svjedoči, odnosno djetetu koje ovisi o psihičkom zdravlju i snazi svoga primarnog skrbnika koji se brine za djetetovo zdravlje i dobrobit (utjecaj na roditeljske sposobnosti majke koja je otela dijete)
 - Rizik za majku povezan je s rizikom za dijete – opravdano činjenicom da je dijete po povratku izloženo psihičkoj traumi ili stavljeno u drugi nepovoljni položaj – članak 13. st. 1. b) Haške konvencije iz 1980.

1c. Zaštitne mjere u postupku povratka: prethodna razmatranja

❖ Pravna priroda i vrste zaštitnih mjera

- Zaštitne mjere koje su dostupne: opća obilježja države podrijetla (npr. pristup sudovima i drugim pravnim službama; pomoć i potpora države, uključujući financijsku pomoć, pomoć u stambenom zbrinjavanju, zdravstvene usluge, sklonište za žene i drugi oblici potpore žrtvama obiteljskog nasilja; reakcija policije i kaznenopravnog sustava općenito)
- Zaštitne mjere koje bi se mogle uspostaviti: zaštitne mjere u građanskim stvarima/nalog za zaštitu u kaznenim stvarima u svrhu zaštite majke; dobrovoljni povrat – zrcalne odredbe; mjere sukladno Haškoj konvenciji iz 1996.

❖ Odnos između zaštitnih mjera za dijete i zaštitnih mjera za majku

- Zaštitne mjere za majku ujedno štite i dijete (vidi iznad „Ozbiljna opasnost i obiteljsko nasilje: opasnost za majku nasuprot opasnosti za dijete“)

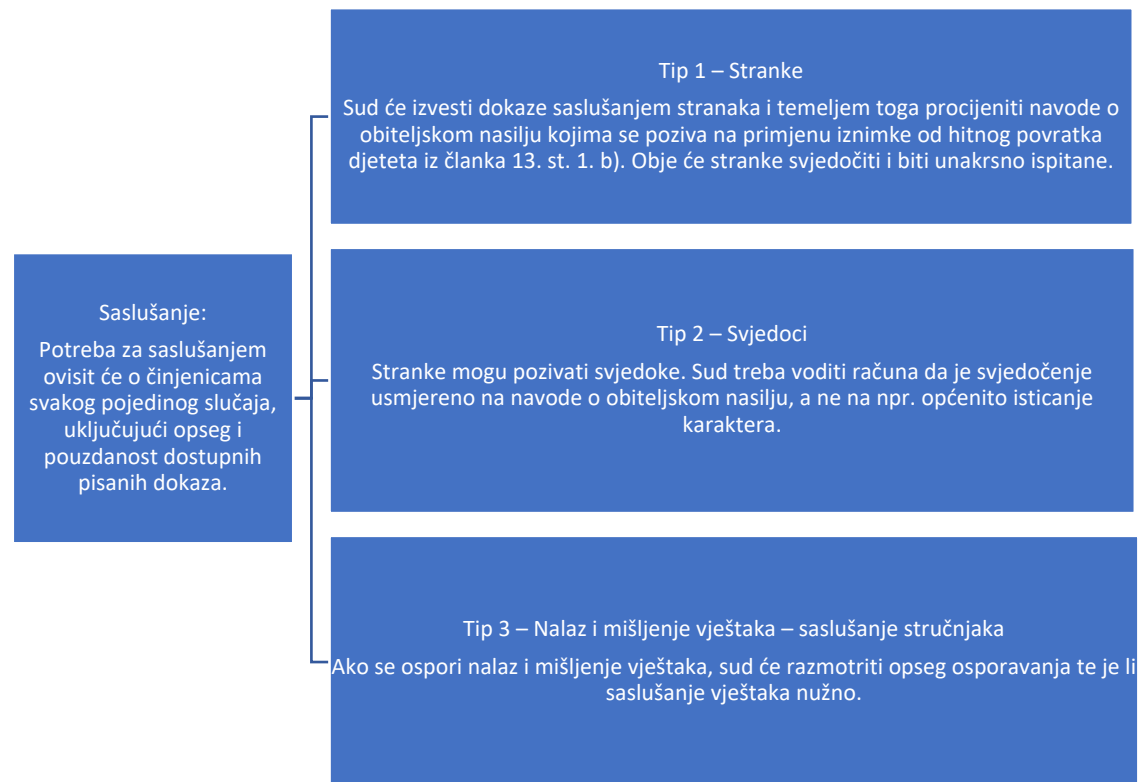
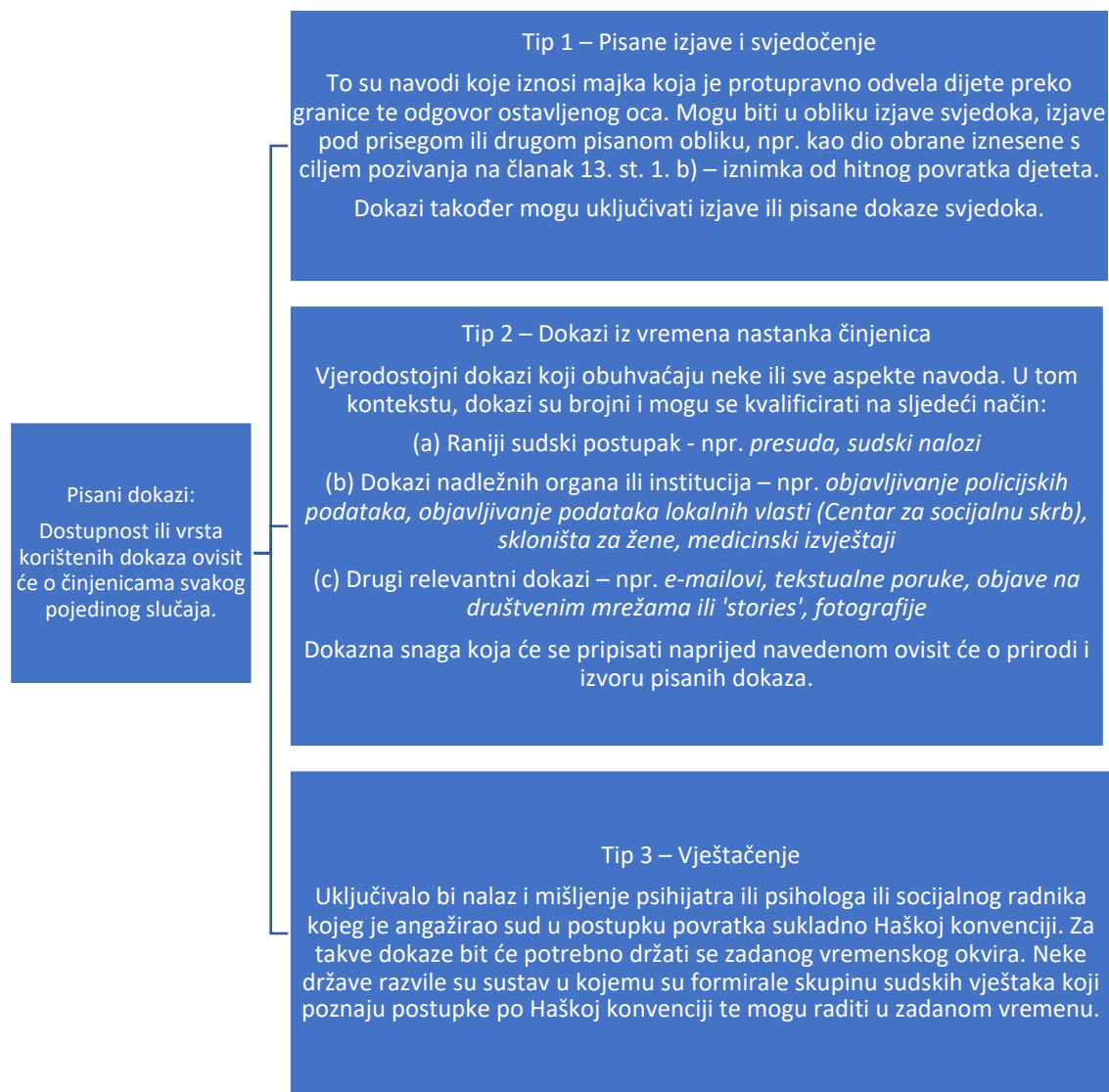
1c. Zaštitne mjere u kontekstu postupka povratka: prethodna razmatranja

❖ Zaštitne mjere nasuprot „mekim“ mjerama

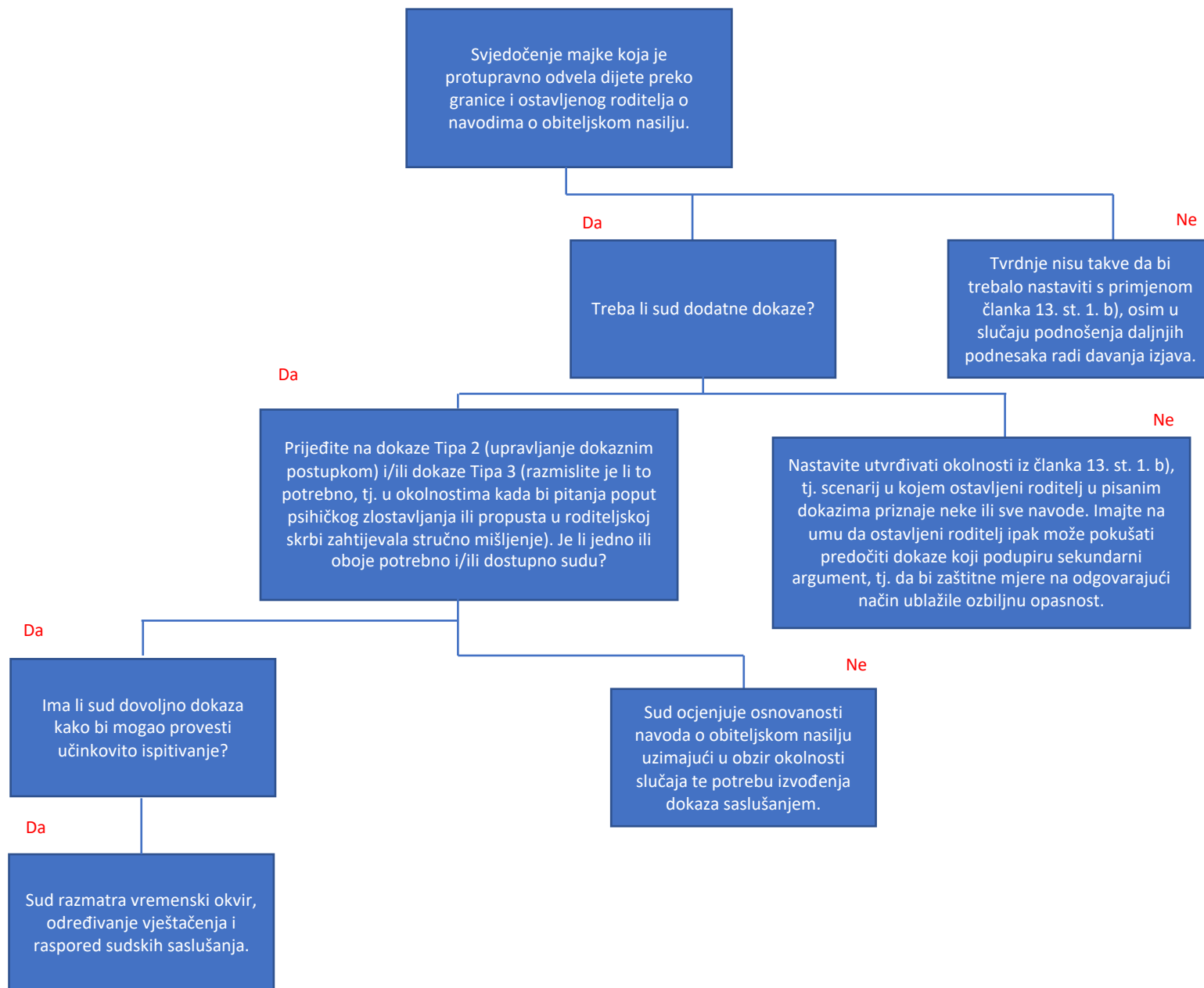
- Meke mjere: jednostavni praktični dogovor koji olakšava provedbu postupka povratka djeteta i omogućava njegov povratak u državu uobičajenog boravišta (npr. financiranje povratnih avionskih letova i financijska potpora po povratku).

❖ Utvrđivanje potrebe za zaštitnim mjerama (vidi dijagrame)

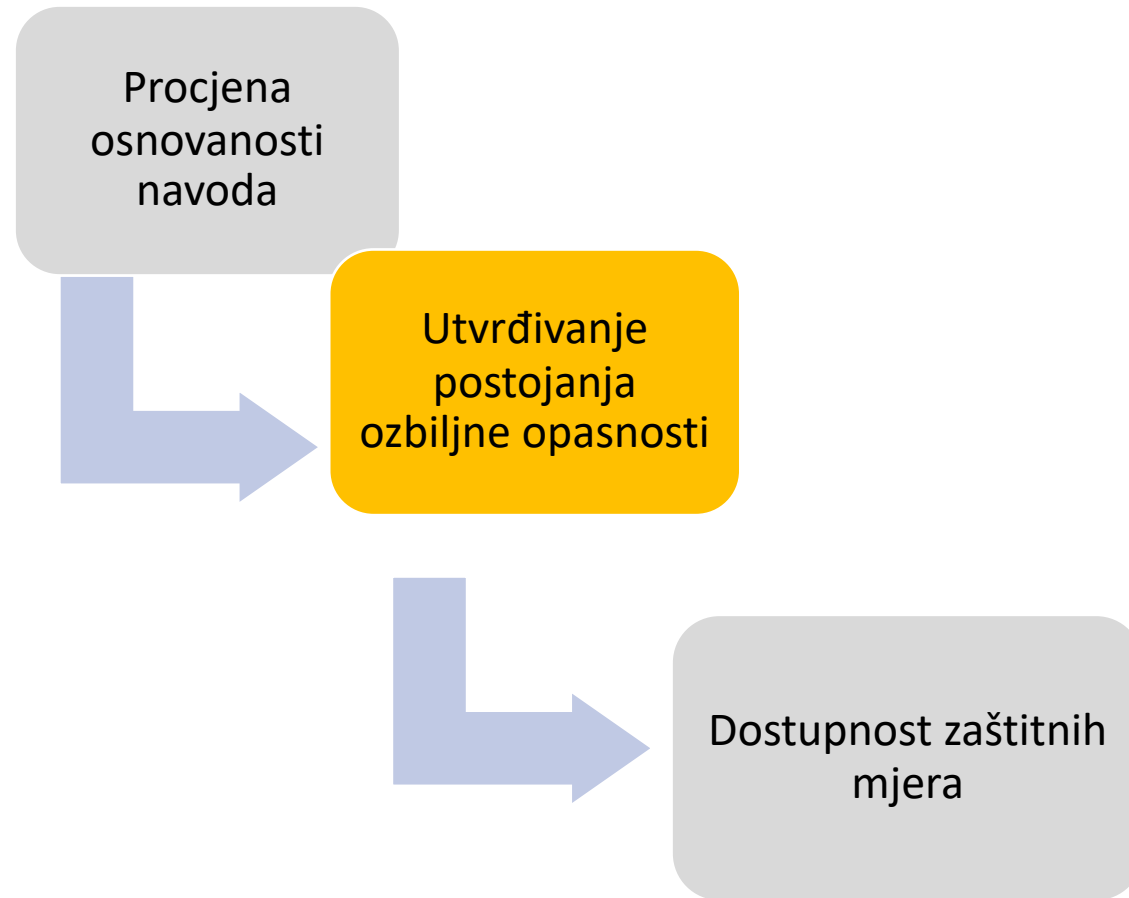
- Dokazi: što u postupku povratka predstavlja minimum dokaza za dokazivanje navoda o obiteljskom nasilju – npr. medicinska izvješća, policijska izvješća, saslušanje radi utvrđivanja činjenica
- Teret dokazivanja i dokazni standard
- Čimbenici koje treba uzeti u obzir: npr. vrsta opasnosti za majku (fizička, psihička ili obje); težina navodnog nasilja (teško, srednje, lako); utjecaj na mentalno zdravlje majke (subjektivna nasuprot objektivnoj tjeskobi)

Smjernice u određivanju vrste dokaza

Procjena ozbiljne opasnosti – „pristup evaluacijske procjene“

Druga sesija:

Nadležnost, mjerodavno pravo i
izvršenje

2a. Zaštitne mjere dostupne žrtvama obiteljskog nasilja u RH

Prekršajni zakon, članak 130. – Mjere opreza

Prekršajni zakon, članak 50. – Zaštitne mjere

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, članak 13. – Zaštitne mjere

Zakon o kaznenom postupku, članak 98. – Mjere opreza

Kazneni zakon, članak 65. – Sigurnosne mjere

Uredba o uzajamnom priznavanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima i Direktiva o europskom nalogu za zaštitu

Uredba o uzajamnom priznavanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima

- 11. siječnja 2015.
- Uzajamno priznavanje zaštitnih mjera u građanskim stvarima između država članica EU
- Priznavanje zaštitnih mjera „bez potrebe provođenja posebnog postupka“
- Izvršenje
- Zaštitne mjere sprječavaju da osoba koja predstavlja opasnost ulazi u područje obuhvaćeno zaštitnom mjerom, približava se ili kontaktira zaštićenu osobu
- Nemogućnost preispitivanja merituma zaštitne mjere određene u državi članici podrijetla

**Što je
prikladnije
primjenjivati u
RH?**
? ↔ ?

Direktiva o europskom nalogu za zaštitu

- 11. siječnja 2015.
- Uzajamno priznavanje zaštitnih mjera u kaznenim stvarima između država članica EU
- Samo zaštitne mjere izrečene radi zaštite od kaznenog djela
- Zaštitne mjere sprječavaju da osoba koja predstavlja opasnost ulazi u područje obuhvaćeno mjerom, približava se ili kontaktira zaštićenu osobu
- Zaštitne mjere ne primjenjuju se automatski u državi izvršiteljici (nadležno tijelo države izvršiteljice mora donijeti odluku o priznanju mjere)

2b. Direktiva o europskom nalogu za zaštitu

Ipak, napominje se da ...

- ❖ Direktiva se temelji na članku 82. st. 1. UFEU (pravosudna suradnja u kaznenim stvarima), a cilj joj je omogućiti da europski nalog za zaštitu izdan u jednoj državi članici („država izdavateljica“) bude priznat u drugoj državi članici („država izvršiteljica“ – članak 2. Direktive).
- ❖ Uvodna izjava 9. pojašnjava kako se Direktiva „primjenjuje na mjere zaštite čiji je cilj posebno zaštititi osobe od kaznenih djela drugih osoba koja mogu, na bilo koji način, ugroziti život osobe ili fizički, psihički ili spolni integritet, na primjer sprečavanjem bilo kojeg oblika uznemiravanja, kao i dostojanstvo osobe i osobnu slobodu, primjerice sprječavanjem otmica, kidnapiranja i drugih oblika neizravne prisile, te čiji je cilj sprečavanje novih kaznenih djela ili smanjenje posljedica prethodnih kaznenih djela“.
- ❖ Međutim, Direktiva se primjenjuje jedino ako je nasilno ponašanje inkriminirano.
- ❖ Nadalje, da bi mjera zadržala učinke potrebno je ishoditi odluku u državi izvršiteljici.
- ❖ U Republici Hrvatskoj - Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije

2c. Uredba o uzajamnom priznavanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima

- Omogućava uzajamno priznavanje zaštitnih mjera u građanskim stvarima unutar granica Europske unije utvrđivanjem „pravila za jednostavan i brz mehanizam za priznavanje zaštitnih mjera određenih u građanskim stvarima u državi članici“ (članak 1. Uredbe).
- Uredba omogućuje „zaštićenoj osobi“, kojoj je „tijelo za izdavanje“ države podrijetla izdalo potvrdu, da putuje u bilo koju drugu državu članicu (osim Danske) i poziva se na zaštitnu mjeru u razdoblju do 12 mjeseci od dana izdavanja potvrde“.
- Zaštitne mjere određene u jednoj državi članici priznaju se u svim drugim državama članicama („zamoljena država članica“) bez potrebe da „zaštićena osoba“ provodi poseban postupak.
- Nije nužno ishoditi zrcalnu (istovjetnu) odluku. Zaštitna mjera ima učinak kao da je izdana u „zamoljenoj državi članici“.
- Jedini formalni uvjet je dostava potvrde koju je izdala država članica podrijetla „EU zaštitne mjere“.

2c. Uredba o uzajamnom priznavanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima

- U Republici Hrvatskoj - Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 606/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. lipnja 2013. o uzajamnom priznavanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima.
- Zaštitne mjere pristigle iz druge države članice: u svrhu izvršenja smatrati će se kao npr.: zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja, zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom, zabrana približavanja određenoj osobi.
- Priznanje i izvršenje: ograničeni razlozi za odbijanje priznavanja ili izvršenja (očito suprotno javnom redu zamoljene države članice ili nespojivo s presudom koja je donesena ili priznata u zamojenoj državi članici) – članak 13. st. 1. Uredbe; učinci priznavanja ograničavaju se na razdoblje od 12 mjeseci od dana izdavanja potvrde – članak 4. st. 4. Uredbe
- Pravna praznina: ne postoji pravilo o nadležnosti ili mjerodavnom pravu – pravilo sadržano u prijedlogu Uredbe nije usvojeno – osnova za određivanje nadležnosti - nejasna

2c. Uredba o uzajamnom priznavanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima

Definicija zaštitne mjere: svaka odluka, bez obzira na njezin naziv, koju odredi tijelo za izdavanje države članice podrijetla, u skladu s njezinim nacionalnim pravom, te kojom se osobi koja predstavlja opasnost, s ciljem zaštite druge osobe u slučaju kada bi mogla biti ugrožena tjelesna ili psihološka nepovredivost te osobe, nameću jedna ili više sljedećih obveza:

- ✓ Zabrana ili uređenje dolaska u mjesto u kojem zaštićena osoba ima boravište, radi ili koje redovno posjećuje ili se na njemu zadržava;
- ✓ Zabrana ili uređenje bilo kojeg oblika kontakta sa zaštićenom osobom, uključujući putem telefona, elektroničke ili obične pošte, telefaksa ili drugih sredstava;
- ✓ Zabrana ili uređenje približavanja zaštićenoj osobi na udaljenost manju od propisane

Zaštićena osoba koja se u zamoljenoj državi članici želi pozvati na zaštitnu mjeru određenu u državi članici podrijetla dostavlja nadležnom tijelu zamoljene države članice: 1) presliku zaštitne mjere, 2) potvrdu izdanu u državi članici podrijetla i 3) ako je to potrebno, transliteraciju i/ili prijevod potvrde.

2d. Mogući ishodi

[This Photo](#) by Unknown Author is licensed under [CC BY-SA-NC](#)

Mogući ishod 1: Nadležnost temeljena na članku 20. Uredbe Brussels IIbis – pitanja koja se odnose na roditeljsku odgovornost

Temeljno obrazloženje: obiteljsko nasilje nad majkom predstavlja rizik od psihičke traume ili druge nepovoljne situacije za dijete – zaštitne mjere za majku ujedno su zaštita i za dijete.

Članak 20. – nadležnost na temelju nazočnosti djeteta – nadležni su sudovi države članice u kojoj se dijete nalazi – neodlučno je nalazi li se ostavljeni otac u državi članici u kojoj se nalazi i dijete.

Mjesna nadležnost: sud koji odlučuje povodom zahtjeva za povratak djeteta

Mogući ishod 2: Nadležnost temeljena na članku 11. st. 4. Uredbe Brussels IIbis – potrebne mjere za zaštitu djeteta po njegovu povratku

Članak 11. st. 4. Uredbe Brussels IIbis kao pravilo nadležnosti – iako nije opća osnova za određivanje nadležnosti u pogledu svih zaštitnih mjera u postupku povratka, može se smatrati osnovom nadležnosti za „potrebne mjere“ koje jamče siguran povratak djeteta u slučajevima ozbiljne opasnosti. Unatoč tome, može li se članak 11. st. 4. smatrati osnova za određivanje nadležnosti za zaštitne mjere za majku u postupku povratka kada je navodno obiteljsko nasilje povod otmici? – da – na kojoj pravnoj osnovi?

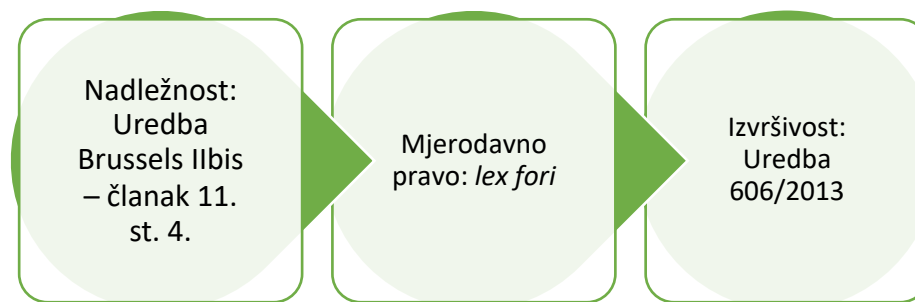

Obiteljsko nasilje nad majkom kojemu dijete svjedoči uvijek predstavlja rizik od psihičke traume djeteta; stoga, zaštitne mjere za majku također štite i dijete.

Obiteljsko nasilje nad majkom kojemu dijete nije svjedočilo također predstavlja rizik od psihičke traume djeteta samim time što se ono nalazi u istom okruženju kao majka te svjedoči majčinoj patnji. Čak i ako dijete nije svjedočilo obiteljskom nasilju, zaštitne mjere za majku neizravno će zaštititi i dijete.

Neodlučno je nalazi li se ostavljeni otac u državi članici u kojoj se nalazi i dijete.

Međunarodna nadležnost: sud koji odlučuje povodom zahtjeva za povratak djeteta.

Mogući ishod 3: Nadležnost temeljena na članku 11. Haške konvencije o mjerama dječje zaštite iz 1996.

Članak 11. Haške konvencije o mjerama dječje zaštite iz 1996. – nadležna su tijela države na čijem se području nalazi dijete

Prednosti postupka priznavanja prema Uredbi (EU) br. 606/2013 u odnosu na postupak priznavanja prema Haškoj konvenciji iz 1996.

Neodlučno je nalazi li se ostavljeni otac u državi članici u kojoj se nalazi i dijete.

Temeljno obrazloženje: zaštitne mjere za majku ujedno su zaštita i za dijete – rizik za majku = rizik od psihičke traume ili druge nepovoljne situacije za dijete.

Međunarodna nadležnost: sud koji odlučuje povodom zahtjeva za povratak djeteta

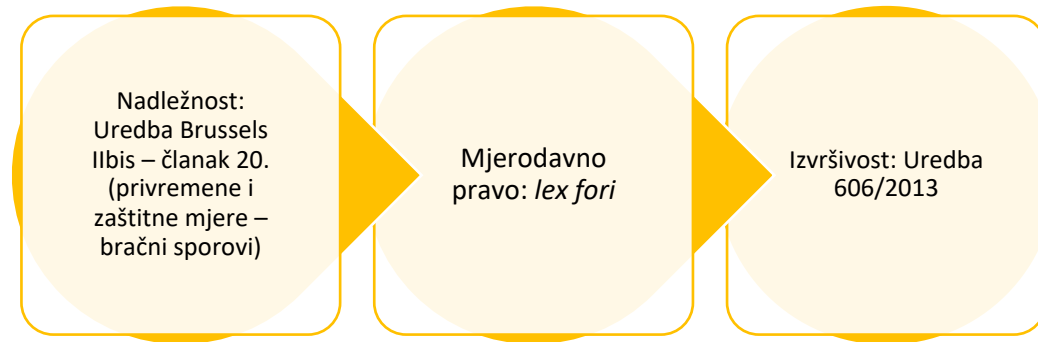

Mogući ishod 4: Nadležnost temeljena na članku 20. Uredbe Brussels IIbis – pokrenut je bračni spor

Članak 20. Uredbe Brussels IIbis - nadležna su tijela države na čijem se području nalazi majka – neodlučno je nalazi li se ostavljeni otac u državi članici u kojoj se nalazi i majka.

Pokrenut je bračni spor; Borrás report, para 59; Purucker I, C-256/09 [2010] ECR I-7349, para. 86.

Sud nadležan za odlučivanje povodom zahtjeva za povratak djeteta ne mora biti nadležan (mjesno i stvarno) za izricanje mjere zaštite sukladno nacionalnom postupovnom pravu

Mogući ishod 5: nadležnost temeljena na članku 7. st. 2. Uredbe Brussels Ibis

Članak 7. st. 2. Uredbe Brussels Ibis; delikt; „Gdje se štetni događaj može dogoditi?“ – ostavljeni roditelj se nalazi na području države članice u kojoj se nalazi i majka ili prijeti majci putem telefona ili Emaila da će doputovati u državu članicu u kojoj se ona nalazi te ju napasti.

Sud nadležan za odlučivanje povodom zahtjeva za povratak djeteta moguće da nije nadležan (mjesno i stvarno) za izricanje mjere zaštite sukladno nacionalnom postupovnom pravu.

Pitanja?

Hvala na pozornosti!

<https://www.pravos.unios.hr/poam-projekt>

Evaluacijski obrasci!

Materijali: Vodič dobre prakse, materijali za trening, nacionalna projektna izvješća (Ujedinjeno Kraljevstvo, Njemačka, Italija, Hrvatska, Srbija, Slovenija, Španjolska), bilješke radionice sa stručnjacima, projektni video

